Oświadczenie złożone
przez senator Ewę Monikę Kaliszuk
na 52. posiedzeniu Senatu
w dniu 19 lutego 2026 r.

Oświadczenie skierowane do minister kultury i dziedzictwa narodowego Marty Cienkowskiej

Szanowna Pani Ministro!

W związku z zakończeniem realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025 oraz trwającymi pracami nad jego kolejną edycją zwracam się z wnioskiem o uwzględnienie w nowym programie rozwiązań systemowo wzmacniających najmniejsze i najsłabsze finansowo gminy.

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa jest jednym z kluczowych instrumentów polityki państwa w zakresie wspierania kultury, edukacji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. W praktyce jednak część małych gmin, szczególnie gmin o niskich dochodach własnych, nie jest w stanie skorzystać z programu z powodu konieczności zapewnienia wkładu własnego. W wielu małych miejscowościach biblioteka publiczna jest jedyną instytucją kultury oraz przestrzenią integracji społecznej. Brak możliwości aplikowania o środki z przyczyn finansowych prowadzi do pogłębiania nierówności w dostępie do książek i oferty kulturalnej między dużymi ośrodkami miejskimi a małymi gminami. Jednocześnie liczba mieszkańców nie zawsze odzwierciedla poziom aktywności czytelniczej danej społeczności. W statystyce bibliotecznej funkcjonują wskaźniki takie, jak liczba zarejestrowanych czytelników w przeliczeniu na 1 tysiąc mieszkańców czy liczba wypożyczeń na 1 mieszkańca.

W związku z powyższym uprzejmie proszę o odpowiedź na następujące pytania.

1. Czy ministerstwo przeprowadziło analizę udziału najmniejszych gmin w realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025?
2. Czy resort dysponuje danymi dotyczącymi liczby j.s.t., które nie aplikowały o środki z powodu braku wkładu własnego?
3. Czy analizowano zależność pomiędzy dochodami własnymi gminy a skutecznością aplikowania?
4. Czy w nowej edycji programu planowane jest wprowadzenie zróżnicowanego poziomu wkładu własnego uzależnionego od dochodów gminy lub liczby mieszkańców?
5. Czy rozważane jest zniesienie wkładu własnego dla najmniejszych i najuboższych j.s.t. albo uzależnienie jego wysokości od wskaźników aktywności czytelniczej?
6. Czy planowane jest utworzenie odrębnej puli środków dla gmin o najniższych dochodach własnych?

Apeluję o uwzględnienie w nowej edycji programu mechanizmów finansowych gwarantujących faktyczną równość dostępu do środków publicznych, w szczególności poprzez elastyczne podejście do wymaganego wkładu własnego oraz wsparcie gmin o ograniczonym potencjale dochodowym.

Ewa Monika Kaliszuk
senator RP